

Nils Berg – Livgrenadjär med livet som insats

Vi ska nu få stifta bekantskap med soldaten Nils Berg. Han föds 1775 och växer upp i Vårdsberg som ligger någon mil öster om Linköping i Östergötland. Vid 24 års ålder tar han värvning för Första Livgrenadjärregementet. Han kommer att tillhöra Livkompaniet som är regementets första kompani. Det har till uppgift att skydda regementschefens liv. Detta är självaste kung Gustav IV Adolf, men i praktiken sekundchefen Fabian Wrede.

Nils tilldelas soldatnamnet Berg, vilket som brukligt är företrädarens namn. Grenadjärerna räknas som en elitstyrka, och väljs ut bland de starkaste och ståtligaste männen – minst 180 cm långa. Att vara grenadjär innebär ursprungligen att först avfira sin musköt, för att därefter ta fram handgranaten, tända den och slänga iväg den. Sedan åter ta fram muskötens och anfälla med bajonetten.

För att hantera handgranaten krävs både styrka, skicklighet och mod. Det gäller att avpassa tiden från det att granatens lunta tänds, till dess kast kan ske utan risk för att granaten kastas tillbaka av fienden. Kastet måste också vara tillräckligt långt för att minska risken för egna skador. Även den speciella hatten de bär är konstruerad utan brätten för att inte vara i vägen för

Livgrenadjärernas uniform 1806.

kastarmen. I början av 1800-talet har dock skottvidden ökat så mycket att granaterna har försvunnit och endast namnet grenadjär kvarstår.

Det är säkerligen med stolthet Nils Berg spankulerar runt hemma i byn med sin nya uniform och därtill hörande säregna hatt. Måhända är det just detta som får Sara Olofsdotter intresserad av honom. Hon är torpardotter och kommer från närbelägna socknen Kärna. De gifter sig efter ett par månaders kurtiserande och hustrun blir gravid omgående. Vartefter grossessen fortskrider börjar de luttrade tanterna i byn säkert misstänka tvillingar. Mycket riktigt föds Anna Stina och Maja samma dag, men dottern Maja blir bara en vecka gammal. Barnadödligheten är vid denna tid fortfarande väldigt hög. Ett och ett halvt år senare får de en ny dotter som också döps till Maja.

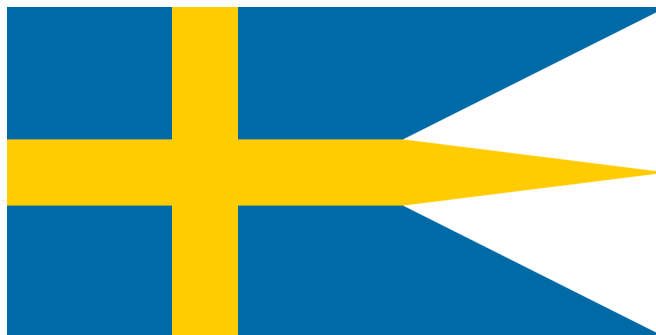
Som soldat är man självhushållande hemma vid torpet. Familjen har en ko, tre tackor, fyra lamm och en liten gris. Nils tycks vara händig och har en stor uppsättning verktyg, bland annat handsåg, sticksåg, fil, rasp, samt flera yxor, hyvlar och täljknivar. Sara ser till att baka färskt bröd och en tvättbalja finns för disken. Familjen äger varken guld eller silver men en fjäderkudde och ett blått satintäcke är en lyx de unnat sig.

Karta över Svenska Pommern.

Men detta är lugnet före stormen. Då Napoleon Bonaparte utropar sig till kejsare vägrar Gustav IV Adolf att erkänna denna titel och i oktober 1805 lämnar Sverige en krigsförklaring till Frankrike. Medan kriget på kontinenten böljar fram och tillbaka inkallas Nils Berg den 18 juni 1806 till generalmönstring på Malmen i Linköping. Soldat nummer 103 tillhörande Vårdsbergs rote kommenderas till Pommern.

Pommern är vid denna tid en svensk provins som erhållits i den Westfaliska freden 1648. Dess strategiska läge mot resten av Europa gör området angeläget att försvara. Svenska Pommern är åtskilliga gånger en konfliktzon där polacker, österrikare, brandenburgare, preussare, danskar och ryssar alla vill ha en del av kakan. Sverige får i olika omgångar avträda landområden

Svenska Pommerns flagga.

för att slutligen 1815 lämna landet helt. Men låt oss följa Nils Bergs del i slaget om detta en gång svenska territorium.

Under hösten samlas Första Livgrenadjärregementet som leds av överste Mörner. Man tar sig *marche forcée*, det vill säga till fots, till Karlskrona på tre dagar och bordar de fartyg som ska ta dem till Pommern. Efter en vecka till sjöss landstiger de i Perth på Rügen och marscherar vidare till Stralsund där de inkvarteras.

I slutet av januari 1807 rycker franska styrkor in i Pommern och Stralsund belägras. Fästningen är dock väl befäst och näst intill omöjlig att storma. Efter tre månaders belägring lyckas de svenska styrkorna om 9 000 man med en utbrytning och driver tillbaka fransmännen till Stettin. Den 18 april ingås ett stilleståndsavtal, men efter politiska förvecklingar byter både ryssar och preussare till Napoleons sida.

Kommandantshuset i Stralsund uppförs 1748-1751. Militärstabens centrala administration är inhyrd där. På 1950-talet tas Stralsunds svenska vapen bort från gaveln, men 2003 sätts en kopia upp på samma ställe.

Den svenska kungen kritiseras starkt för hans obeslutsamhet. Det brittiska sändebudet i Stockholm, Pierrepont, skriver: "Endast Gud vet vad han vill. När det fanns fiender där var det omöjligt att få honom att gå till attack, men när fienden är borta kan ingenting få honom att dra sig tillbaka." Även de svenska officerarna ställer sig undrande över kungens beteende i detta krig.

Då en fransk armé om 15 000 man den 15 juli 1807 rycker in i Pommern och på nytt belägrar Stralsund, finner de brittiska hjälptrupperna det bäst att lämna området. Även om fästningen fortfarande är i gott

Livgrenadjärregementets fana 1819 med namn och årtal på de strider de vunnit. Men slaget i Stralsund kunde inte läggas till.

skick tvingas de svenska styrkorna i augusti att ta sig över till Rügen för att rädda Stralsund undan förstörelse.

Nils Berg och många av de andra grenadjärerna blir under striderna tillfångatagna av franska soldater. De många umbärandena gör att sjukdomar grasserar och hösten 1807 dör Nils Berg på ett franskt sjukhus. Under krigsfångenskapen dör totalt 105 soldater enligt de dödsattester som regementet medför hem.

Det är en klen tröst för Nils Berg att Sveriges sista krig utspelas 1814 – endast sju år efter hans död –, för att landet sedan ska få en bestående fred. 1927 ges en medaljong ut till minne av de stridande i Kungliga Första Livgrenadjärregementet. På baksidan av den kan man läsa:

*Ett tack till de stora frejdade män
som mötte hårt med hårt
Till alla som föllo och gömdes
i fjärran mull och glömdes
Ett tack för att än
våra fäders hem är vårt*

Hemma på soldattorpet går hustrun Sara och undrar om Nils fortfarande lever. Troligen dröjer det mycket lång tid innan hon till sist får besked att han är död. I Nils bouppteckning 26 september 1810 – tre år efter hans död – står det: "Lifgrenadieren Nils Berg, hvilken enligt nyligen vunnen säker underrättelse afidit Hösten 1807 under dess fångenskap i Frankrike."

Hustrun och de två döttrarna bor kvar på familjens soldattorp i tio år men tvingas till slut flytta då nästa soldat ska ha det. Familjen inhyses hos andra, sannolikt tidigare vänner till Nils Berg. Först bor de kortvarigt i soldattorpet Viskeryd och sedan ett par år i soldattorpet Vetterstad.

Vid 42 års ålder får Sara bli inhytt hos torparen Nils Nilsson som har fattigdel, en äldre form av socialbidrag utifrån en individuell bedömning. Hon är vid denna tid utfattig och därmed mantalsbefriad och behöver inte betala skatt. När hon dör 8 jan 1847 är alla hennes barn döda utom äldsta dottern Anna Stina Berg.

Minnesmärke över stridande grenadjärer.